

Chanah Imeinu

The Heroine of Rosh Hashana

Parallels Between Rachel & Chanah

A. Two wives, one barren...

- א** 1 Now there was a certain man of Ramathaim-zophim, of the hill-country of Ephraim, and his name was Elkanah, the son of Jeroham, the son of Elihu, the son of Tohu, the son of Zuph, an Ephraimite.
- ב** 2 And he had two wives: the name of the one was Hannah, and the name of the other Peninnah; and Peninnah had children, but Hannah had no children.

B. Barren wife loved by husband

- ד** 4 And it came to pass upon a day, when Elkanah sacrificed, that he gave to Peninnah his wife, and to all her sons and her daughters, portions;
- ה** 5 but unto Hannah he gave a double portion; for he loved Hannah, but the LORD had shut up her womb.

C. Husband unable to relate

- ח** 8 And Elkanah her husband said unto her: 'Hannah, why weepest thou? and why eatest thou not? and why is thy heart grieved? am not I better to thee than ten sons?'
- ט** 9 So Hannah rose up after they had eaten in Shiloh, and after they had drunk--now Eli the priest sat upon his seat by the door-post of the temple of the LORD;

- א** 1 And when Rachel saw that she bore Jacob no children, Rachel envied her sister; and she said unto Jacob: 'Give me children, or else I die.'
- ב** 2 And Jacob's anger was kindled against Rachel; and he said: 'Am I in God's stead, who hath withheld from thee the fruit of the womb?'

D. Mother davening for child

- י** 10 and she was in bitterness of soul--and prayed unto the LORD, and wept sore.

- ה וַתַּהַר בִּלְהָה, וַתֵּלֶד לְיַעֲקֹב בֶּן. 5 And Bilhah conceived, and bore Jacob a son.
- ו וַתֹּאמֶר רָחֵל, הֲנִי אֱלֹהִים, וְגַם שָׁמַע בְּקוֹלִי, וַיִּתֵּן-לִי בֶן; עַל-כֵּן קָרָאתָ שְׁמוֹ, דָּן. 6 And Rachel said: 'God hath judged me, and hath also heard my voice, and hath given me a son.' Therefore called she his name Dan.
- ז וַתַּהַר עוֹד--וַתֵּלֶד, בִּלְהָה שְׁפֹטוֹת רָחֵל: בֶּן שֵׁנִי, לְיַעֲקֹב. 7 And Bilhah Rachel's handmaid conceived again, and bore Jacob a second son.
- ח וַתֹּאמֶר רָחֵל, נִפְתָּלִי אֱלֹהִים נִפְתָּלְתִּי עִם-אֲזוּזָתִי--גַּם-יִכְלָתִי; וַתִּקְרָא שְׁמוֹ, נַפְתָּלִי. 8 And Rachel said: 'With mighty wrestlings have I wrestled with my sister, and have prevailed.' And she called his name Naphtali.

נפתולי אלהים נפתלתי – ...ואני מפרשו: לשון עקש ופחלתל (דברים ל"ז:ה'), נתעקשתי והפכתי עתירות ונפתולים למקום, להיות שזה לאחוזי.
ואונקלוס תירגמו: לשון תפילה, כמו: ניפוליא אל נפתלתי, בקשות החציבות לפניו, נתקבלתי כלאחוזי. נפתלתי – נתקבלה תפילתי.

- כב וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים, אֶת-רָחֵל; וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת-רָחֵל, וַיִּפְתְּחֵהּ אֶת-רִזְמוֹתֶיהָ. 22 And God remembered Rachel, and God hearkened to her, and opened her womb.

רד"ק: וישמע – אל כל התפלות שהתפללה, הגיעה עתה העת שנעתר האלא לתפלתה.

E. Hashem's ultimate response

- יט וַיִּשְׁכְּמוּ בַבֶּקֶר, וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לִפְנֵי יְקוֹק, וַיָּשֻׁבוּ וַיָּבֹאוּ אֶל-בֵּיתָם, הַרְמָתָה; וַיָּדַע אֶלְקָנָה אֶת-חַנָּה אִשְׁתּוֹ, וַיִּזְכְּרָה יְקוֹק. 19 And they rose up in the morning early, and worshipped before the LORD, and returned, and came to their house to Ramah; and Elkanah knew Hannah his wife; and the LORD remembered her.
- כ וַיְהִי לְתַקְפוֹת הַיָּמִים, וַתַּהַר חַנָּה וַתֵּלֶד בֶּן; וַתִּקְרָא אֶת-שְׁמוֹ שְׁמוּאֵל, כִּי מִיְקוֹק שָׁאֲלָתִיו. 20 And it came to pass, when the time was come about, that Hannah conceived, and bore a son; and she called his name Samuel: 'because I have asked him of the LORD.'
- כב וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים, אֶת-רָחֵל; וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת-רָחֵל, וַיִּפְתְּחֵהּ אֶת-רִזְמוֹתֶיהָ. 22 And God remembered Rachel, and God hearkened to her, and opened her womb.
- כג וַתַּהַר, וַתֵּלֶד בֶּן; וַתֹּאמֶר, אֲסַף אֶת-אֱלֹהִים אֶת-זִוְרֹתַי. 23 And she conceived, and bore a son, and said: 'God hath taken away my reproach.'
- כד וַתִּקְרָא אֶת-שְׁמוֹ יוֹסֵף, לְאָמֹר: יֹסֵף יְקוֹק לִי, בֶּן אֲזוּר. 24 And she called his name Joseph, saying: 'The LORD add to me another son.'

1. Shoftim 21:25

- כה בַּיָּמִים הָהֵם, אִין מֶלֶךְ בְּיִשְׂרָאֵל: אִישׁ הַיָּשָׁר בְּעֵינָיו, יַעֲשֶׂה. {ש} 25 In those days there was no king in Israel; every man did that which was right in his own eyes.

2. 1 Shmuel 1:1-3

- א** וַיְהִי אִישׁ אֶחָד מִן-הַרְמָתִים, צוֹפִים--מֵהָר אֶפְרָיִם; וְשֵׁמוֹ אֶלְקָנָה בֶן-יִרְחָם בֶּן-אֶלְיָהוּא, בֶּן-יִחִיו בֶּן-צוּף--אֶפְרָתִי.
- 1** Now there was a certain man of Ramathaim-zophim, of the hill-country of Ephraim, and his name was Elkanah, the son of Jeroham, the son of Elihu, the son of Tohu, the son of Zuph, an Ephraimite.
- ב** וְלוֹ, שְׁתֵּי נָשִׁים--שֵׁם אַחַת חַנָּה, וְשֵׁם הַשְּׂנִית פְּנִינָה; וַיְהִי לְפְנִינָה יְלָדִים, וּלְחַנָּה אֵין יְלָדִים.
- 2** And he had two wives: the name of the one was Hannah, and the name of the other Peninnah; and Peninnah had children, but Hannah had no children.
- ג** וַעֲלָה הָאִישׁ הַהוּא מֵעִירוֹ מִיָּמִים לְמִיָּמָה, לְהַשְׁתַּחֲוֹת וּלְזַבֵּחַ לַיהוָה לִיקוֹק צְבָאוֹת בְּשֵׁלָה; וְשָׁם שְׁנֵי בָנֵי-עֲלִי, חֹפְנִי וּפְנִיחָס, כֹּהֲנִים, לַיהוָה.
- 3** And this man went up out of his city from year to year to worship and to sacrifice unto the LORD of hosts in Shiloh. And the two sons of Eli, Hophni and Phinehas, were there priests unto the LORD.

Ralbag

והנה סמך זה הספור לשני הספורים הקודמים. כי בכל אחד מהספורים ההם היה מה שהגיע מהקלוקל בסבת לוי היה גר בהר אפרים, כי הנער הלוי היה גר בבית מיכה שהיה בהר אפרים, והאיש הלוי בעל הפילגש גם כן היה גר בהר אפרים. והסכימו עוד ששני הספורים ההם שכבר נסע מבית לחם יהודה מי שבא על ידו הקלוקל, כי הלוי אשר בא בבית מיכה היה מבית לחם יהודה, ופילגש הלוי היתה מבית לחם יהודה, ומשם נסע האיש הלוי שבאה התקלה על ידו. והנה סמך לזה זה הספור שהיה איש לוי גר בהר אפרים ויצא ממנו מי שבאה טובה גדולה על ידו לישראל:

Malbim

ושם שני בני עלי – הוא טעם למה רק הוא לבדו עלה מעירו לרגל, משיב כי העם היו נמנעים אז מעלות לרגל מפני בני עלי שהיו לשמצה בעיני העם, ובזה ספר גם בשבחו שאף על פי כן לא נמנע הוא מעלות מימים ימימה ונטל שכר כנגד כולם.

3. 1 Shmuel 3:19-21

- יט** וַיִּגְדַּל, שְׁמוּאֵל; וַיְקוֹק הָיָה עִמּוֹ, וְלֹא-הָפִיל מִכֵּל-דְּבָרָיו אֶרְצָה.
- 19** And Samuel grew, and the LORD was with him, and did let none of his words fall to the ground.
- כ** וַיֵּדַע, כָּל-יִשְׂרָאֵל, מִדָּן, וְעַד-בְּעֵרָה שָׁבַע: ־כִּי נָאֵמַן שְׁמוּאֵל, לְנָבִיא לַיהוָה.
- 20** And all Israel from Dan even to Beer-sheba knew that Samuel was established to be a prophet of the LORD. {S}
- כא** וַיִּסְף יְקוֹק, לְהִרְאֶה בְּשֵׁלָה: ־כִּי-נִגְלָה יְקוֹק אֶל-שְׁמוּאֵל בְּשֵׁלוֹ, בְּדָבַר יְקוֹק. {פ}
- 21** And the LORD appeared again in Shiloh; for the LORD revealed Himself to Samuel in Shiloh by the word of the LORD. {P}

4. Berachot 31b

"וְהַדָּר נִדְרָה וְהַתְּאֵמָר ה' צְבָאוֹת", אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: מִיּוֹם שֶׁבָרָא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת עוֹלָמוֹ, לֹא הָיָה אָדָם שֶׁקָּרָא לְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא "צְבָאוֹת", עַד שֶׁבָאָתָה חַנָּה וְקָרָאתָ "צְבָאוֹת".

5. 1 Shmuel 1:10-11

- י** וְהִיא, מְרֵת נַפְשׁ; וַתִּתְפַּלֵּל עַל-יְקוֹק, וַתִּבְכֶּה תִבְכָּה.
- 10** and she was in bitterness of soul--and prayed unto the LORD, and wept sore.

יא ותדר נדר ותאמר, **יקוק צבאות** אם-ראה תראה בעני אמתך וזכרתני ולא-תשכח את-אמתך, ונתתה לאמתך זרע אנשים--וניתתיו ליקוק כל-ימי חייו, **ומורה** לא-יעלה על-ראשו.

11 And she vowed a vow, and said: 'O LORD of hosts, if Thou wilt indeed look on the affliction of Thy handmaid, and remember me, and not forget Thy handmaid, but wilt give unto Thy handmaid a man-child, then I will give him unto the LORD all the days of his life, and there shall no razor come upon his head.'

ומורה – תרגם יונתן: ומרות חנך לא תהא עלויה.

6. Chagigah 16a

וריש לקיש אמר (ישעיהו מוה) ה' צבאות שמו ארון הוא בצבא שלו.

7. Tehillim 80

(א) למנצח אל ששנים עדות לאסף מזמור. (ב) רעה ישראל האזינה נהג כצאן יוסף ישב הכרובים הופיעה. (ג) לפני אפרים ובנימין ומנשה עוררה את גבורתך ולכה לישעתה לנו. (ד) אלהים השיבנו והאר פניך ונושעה. (ה) **יקוקאלהים צבאות** עד מתי עשנת בתפלת עמך. (ו) האכלתם לחם דמעה ותשקמו בדמעות שלישי. (ז) תשימנו מדון לשכנינו ואיבינו ילעגו לנו. (ח) **אלהים צבאות** השיבנו והאר פניך ונושעה. (ט) גפן ממצרים תסיע תגרש גוים ותטעה. (י) פנית לפניך ותשרש שרשיה ותמלא ארץ. (יא) פסו הרים צלה וענפיה ארזי אל. (יב) תשלח קצירה עד ים ואל נהר יונקותיה. (יג) למה פרצת גדריה וארוה כל עברי דרך. (יד) יכרסמנה חזיר מעער וזיו שדי ירענה. (טו) **אלהים צבאות** שוב נא הבט משמים וראה ופקד גפן זאת. (טז) וכנה אשר נטעה ימינך ועל בן אמצתה לך. (יז) שרפה באש כסוחה מגערת פניך יאבדו. (יח) תהי ידך על איש ימינך על בן אדם אמצת לך. (יט) ולא נסוג ממך תחינו ובשמך נקרא. (כ) **יקוקאלהים צבאות** השיבנו האר פניך ונושעה.

8. 1 Shmuel 1:15-16

טו ותען חנה ותאמר, לא אדני, אשה קשת-רוח אנכי, ונין ושכר לא שתיתי; ופשפף את-נפשי, לפני יקוק.

15 And Hannah answered and said: 'No, my lord, I am a woman of a sorrowful spirit; I have drunk neither wine nor strong drink, but I poured out my soul before the LORD.'

טז אל-תתן, את-אמתך, לפני, בת-בליעל: כי-מרב שיחי וכעסי, דברתי עד-הנה.

16 Count not thy handmaid for a wicked woman: for out of the abundance of my complaint and my vexation have I spoken hitherto.'

Chanah's vocabulary

<p>(יא) ותדר נדר ותאמר יקוק צבאות אם ראה תראה בעני אמתך וזכרתני ולא תשכח את אמתך ונתתה לאמתך זרע אנשים וניתתיו ליקוק כל ימי חייו ומורה לא יעלה על ראשו.</p> <p>(טו) ותען חנה ותאמר לא אדני אשה קשת רוח אנכי ונין ושכר לא שתיתי ופשפף את נפשי לפני יקוק.</p> <p>(כב) וחנה לא עלתה כי אמרה לאישה עד יגמל הנער והבאתיו ונראה את פני יקוק וישב שם עד עולם.</p> <p>(כו) ותאמר בי אדני חי נפשך אדני אני האשה הנצבת עמך בזה להתפלל אל יקוק.</p> <p>(כז) אל הנער הזה התפללתי וניתן יקוק לי את שאלתי אשר שאלתי מעמו.</p> <p>(כח) וגם אנכי השאלתהו ליקוק כל הימים אשר היה הוא שאול ליקוק וישתחו שם ליקוק.</p>	<p>(יא) ותדר נדר ותאמר יקוק צבאות אם ראה תראה בעני אמתך וזכרתני ולא תשכח את אמתך ונתתה לאמתך זרע אנשים וניתתיו ליקוק כל ימי חייו ומורה לא יעלה על ראשו.</p> <p>(טו) אל תתן את אמתך לפני בת בליעל כי מרב שיחי וכעסי דברתי עד הנה.</p> <p>(יח) ותאמר תמצא שפחתך חן בעיניך ותלך האשה לדרך ותאכל ופניה לא היו לה עוד.</p>
--	---

Tefillat Chanah

- א** וַתִּתְפַלֵּל חַנָּה, וַתֹּאמֶר, עֲלֵץ לִבִּי בִּיקוֹק, רָמָה קַרְנֵי בִּיקוֹק; רָחַב פִּי עַל-אוֹיְבֵי, כִּי שָׂמַחְתִּי בִישׁוּעַתְּךָ.
- 1** And Hannah prayed, and said: my heart exulteth in the LORD, my horn is exalted in the LORD; my mouth is enlarged over mine enemies; because I rejoice in Thy salvation.
- ב** אֵין-קָדוֹשׁ כִּיקוֹק, כִּי אֵין בִּלְתֵּד; וְאֵין צוּר, כְּאַלְהֵינוּ.
- 2** There is none holy as the LORD, for there is none beside Thee; neither is there any rock like our God.
- ג** אַל-תִּרְבוּ תִדְבְּרוּ גְבוּהָ גְבוּהָ, יֵצֵא עֲתָק מִפִּיכֶם: כִּי אֵל דַּעוֹת יִקוֹק, וְלֹא (וְלוֹ) נִתְפָּנוּ עַלְלוֹת.
- 3** Multiply not exceeding proud talk; let not arrogance come out of your mouth; for the LORD is a God of knowledge, and by Him actions are weighed.
- ד** קִשְׁתֵּי גִבּוֹרִים, חֲתוּם; וְנִכְשָׁלִים, אֲזוּרוּ חֵיל.
- 4** The bows of the mighty men are broken, and they that stumbled are girded with strength.
- ה** שְׂבָעִים בְּלָחֶם נִשְׁכְּרוּ, וְרַעֲבִים חֲדָלוּ, עַד-עֲקָרָה יִלְדָה שְׂבָעָה, וְרַבַּת בָּנִים אֲמָלְקָה.
- 5** They that were full have hired out themselves for bread; and they that were hungry have ceased; while the barren hath borne seven, she that had many children hath languished.
- ו** יִקוֹק, מְמִית וּמְחַיֶּה; מוֹרִיד שְׂאוֹל, וְיָעֵל.
- 6** The LORD killeth, and maketh alive; He bringeth down to the grave, and bringeth up.
- ז** יִקוֹק, מוֹרִישׁ וּמַעֲשִׂיר; מִשְׁפִּיל, אֶף-מְרוֹמָם.
- 7** The LORD maketh poor, and maketh rich; He bringeth low, He also lifteth up.
- ח** מִקִּים מֵעַפְרֵ דָל, מֵאַשְׁפֹּת יָרִים אֲבִיוֹן, לְהוֹשִׁיב עִם-נְדִיבִים, וְכִסֵּא כְבוֹד יִנְחֵלֶם: כִּי לִיקוֹק מְצַקִּי אֲרָץ, וְיָשֵׁת עֲלֵיהֶם תִּבְל.
- 8** He raiseth up the poor out of the dust, He lifteth up the needy from the dung-hill, to make them sit with princes, and inherit the throne of glory; for the pillars of the earth are the LORD'S, and He hath set the world upon them.
- ט** רַגְלֵי חֲסִידוֹ יִשְׁמֹר, וְרָשָׁעִים בַּחֹשֶׁךְ יִדְמוּ: כִּי-לֹא בְכַח, גִּבּוֹר-אִישׁ.
- 9** He will keep the feet of His holy ones, but the wicked shall be put to silence in darkness; for not by strength shall man prevail.
- י** יִקוֹק יַחַתּוּ מְרִיבֵו, עָלוּ בְשָׂמִים יִרְעֶם--יִקוֹק, יִדְיוֹ אֲפָסֵי-אֲרָץ; וְיִתֵּן-עֹז לְמַלְכוֹ, וְיָרֵם קַרְו מְשִׁיחוֹ. {פ}
- 10** They that strive with the LORD shall be broken to pieces; against them will He thunder in heaven; the LORD will judge the ends of the earth; and He will give strength unto His king, and exalt the horn of His anointed. {P}

9. Mahari Kra

עלץ לבי – שהיה שבור ועלוב באנחות, ומוסב על "והיא מדברת על לבה" ו"קשת רוח אנכי"

רמה קרני – שהיתה כפופה, עתה היה זקופה בתשועת זוקף כפופים.

כי שמחתי בישועתך – כנגד מה שאמרה "מרוב שיחי וכעסי"

יקוק! יחתו מריבו/ עלו בשמים ירעם/ יקוק! ידיו אפסי ארץ/ ויתן עוז למלכו/ וירם קרו משיחו.

10.1 Shmuel 7:10

- י** וַיְהִי שְׂמוּאֵל, מַעֲלָה הַעוֹלָה, וּפְלִשְׁתִּים נִגְשׁוּ, לְמַלְחָמָה בְּיִשְׂרָאֵל; וַיִּרְעֶם יִקוֹק בְּקוֹל-גָּדוֹל בַּיּוֹם הַהוּא עַל-פְּלִשְׁתִּים, וַיַּחַמְסֵם, וַיִּנְגְּפוּ, לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל.
- 10** And as Samuel was offering up the burnt-offering, the Philistines drew near to battle against Israel; but the LORD thundered with a great thunder on that day upon the Philistines, and discomfited them; and they were smitten down before Israel.

11.1 Shmuel 7:15-16

15 And Samuel judged Israel all the days of his life. **טו** וַיִּשְׁפֹּט שְׁמוּאֵל אֶת-יִשְׂרָאֵל, כָּל יְמֵי חַיָּו.

16 And he went from year to year in circuit to Beth-el, and Gilgal, and Mizpah; and he judged Israel in all those places. **טז** וְהָלַךְ, מִדֵּי שָׁנָה בְּשָׁנָה, וְסָבַב בֵּית-אֵל, וְהַגְּלָל וְהַמִּצְפָּה; וַיִּשְׁפֹּט, אֶת-יִשְׂרָאֵל--אֶת כָּל-הַמְּקוֹמוֹת, הָאֵלֶּה.

12. Radak

ורבת בנים – **ויתכן לומר כי אמרה זה חנה על כנסת ישראל, וכל השירה כולה ג"כ על כנסת ישראל.** ולכך התחיל בה בלשון ותפלל כי לשון התפלה יפול ברוב על הענינים העתידיים ובמעט על מה שעבר ואמרה זה ברוח נבואה ולכך הושמה במכתב בין הנביאים כי היא נבואה כולה עתידה על צרות ישראל ותשועתם כמו שתרגם המתרגם יונתן בן עוזיאל ויפה אמר ומתיישב בלב הנבונים. ודעתינו בזה הפסוק והשירה כולה כי אמרה חנה כל עניני העולם וצרכי בני אדם תלויים ביד הבורא ית' וברצונו והוא משגיח בכללים ובפרטים ועושה בהם כרצונו ואפילו אם יראה לבני אדם שיעשה להם דבר שאינו על רצונם וחפצם יש להם להתפלל אליו בכל נפשם כמו שעשיתי אני והוא יתן להם בקשתם ורצונם בכל דבר שיהיה חפצם וצרכם כי השגחתו בתחתונים כמו שהיא בעליונים כמו שאמרה בסוף כי לה' מצוקי ארץ וישת עליהם תבל.

ואמרה כי אם יהיו ישראל בצרה ובגלות תחת ע"ג הנמשלים לאשה שילדה בנים הרבה והיא מתגאה בהם ושמחה ומתאדרת עליהם בכל עת שתתגבר האשה הרבה בבנים להצר ולהרע **לעקרה והיא כנסת ישראל הנמשלת לאשה עקרה שילדת מעט בנים כמו שנראה בישעיה רני עקרה לא ילדה, וכמוהו הרבה,** אפילו שהיו לה מעט בנים לזאת העקרה, עוד יבא זמן שתהיה גם היא רבת בנים בעת שישובו אל ה' בכל לבם ויתפללו אליו בגלותם וצרתם, ואז אותה שהיתה רבת בנים אומללה, פי' נכרתה ונפסקה מלהוליד ולהצליח ומה שילדה יכרת ויאבד וזה מורה על ביאת משיחנו וענין תשועת ישראל בשובינו לארצינו במהרה בימינו ומיתת הנועדים עם גוג ומגוג כי תהיה בהם מהומה גדולה וישראל ינצלו הטובים שבהם ועל זה אמר רגלי חסידיו ישמור וכל הענין נמשך בזה הדרך ומעתה פתחתי לך הדרך ותבין מעצמך.